

GYORS, EGYSZERŰ ÉS TARTÓS MEGOLDÁS HIÁNYÁBAN – RECENZÍÓ PAPP JÁNOS TAMÁS ÚJ KÖNYVÉRŐL

PAPP János Tamás: *A közösségi média platformok szabályozása
a demokratikus nyilvánosság védelmében.*
Budapest, Wolters Kluwer, 2022.

A recenziók célja általában kettős: egyrészt felkelteni az olvasók figyelmét a mű iránt, másrészt bemutatni annak tartalmilag fontos elemeit. Előbbivel könnyű dolga van a recenzensnek jelen esetben, hiszen Papp János Tamás releváns és egyben izgalmas témával foglalkozik. A közösségi média, annak tipologizálása és jogi szabályozása a kurrens médiakutatások egyik fókuszpontja a világban. A kommunikációs eszközök 21. századi fejlődése ugyanis olyan kihívás elé állítja napjaink jogalkotóit, amilyennel rég nem szembesültek, ráadásul a kommunikáció úgynevezett demokratizálódása – bár talán helyesebb volna a kevésbé értékterhelt (el)tömegesedés kifejezést használni – milliárdok mindennapjait befolyásolja. A magyar köznyelvben (és sajnos a politikai nyelvben is) kezd összemosódni az internet, mint kommunikációs forma a közösségi média platform kifejezéssel, így az olyan könyvek, amelyek rendet kívánnak teremteni ebben a szaknyelvi és jogi káoszban, mindenféleképpen dicséretet érdemelnek.

Erre a rendteremtésre pedig kevés hozzáértőbb vállalkozhatott volna Papp János Tamásnál: a magyar médiakutatásban és a gyakorlatban eltöltött évek egyértelművé teszik, hogy ismeri az adott területet. Ilyen szempontból ez egy rendhagyó könyv: nem csupán elméleti munkaként, hanem gyakorlati kézikönyvként is bátran forgatható. A Szerző kutatóként és gyakorló szakemberként is ismeri a közösségi média világát, így először tapasztalatot gyűjtött, majd ezen megszerzett tudást rendszerve, szakirodalommal alátámasztva dolgozta fel.

Komoly erénye a műnek, hogy metodológiájában nem csupán a releváns jogforrásokat, hanem a vonatkozó joggyakorlatot is megpróbálja minél teljesebb körűen bemutatni. Emellett ki kell emelni, hogy Papp János Tamás elegánsan, már az 1. fejezetben (Fogalmi meghatározások és alapvetések) kikerüli azt a klasszikus hibát, amikor az recenzens írásában rámutathat arra, mi minden nem került be a könyvbe, ugyanis a Szerző már az értekezés legelején jelzi, hogy mi vizsgálódásának leszűkített tárgya. Egy olyan jogterületen, amelynek szinte nem léteznek határai – hiszen átfogó, keresztülfekvő jogágként szinte nincs olyan jogterület, amellyel ne kerülne kölcsönhatásba –, ez az önkorlátozó megoldás mindenképpen megsüvegelendő. Ugyanígy

pozitívum, hogy azt a tényt, miszerint a közösségi média világa egy gyorsan fejlődő tudományterület, amelynek kapcsán a leírtak könnyen hamar elavulttá válhatnak, a Szerző konzekvensen vezeti végig munkájában: mindezzel egyszerre egy fontos pillanatképet és egy jövőt megalapozó szakmunkát adott ki a kezei közül. Mindez ráadásul szoros összefüggésben áll a magyar médiajog egyik doyen-jének, Koltay Andrásnak a gondolataival, miszerint „a médiajog művelői a pillanat mesterei, a jogtudomány Kőműves Kelemenjei: mire doktori disszertációjukat, legújabb monográfiájukat, tankönyveik átdolgozását befejezik, vagy a szemeszter elején kiadják a fél éves óravázlatot, az azokban leírtak egy része már jogtörténetté nemesedett.”¹

A könyv primér pozitívumai között a teljességre törekvést kell még említeni, hiszen egy globális, nemzetközi vizsgálati tárgyat nem lehet csupán a magyar, de még az Európai Unió normarendszerbe ágyazva vizsgálni, így az Amerikai Egyesült Államok szabályozásának kutatását jó döntés volt beemlíteni. Ugyanakkor – kritikaként – meg kell jegyezni, hogy sem az európai, sem az amerikai szabályrendszer nem kínál eddig megoldást az olyan országok szabályozási gyakorlatára, mint Kína, Oroszország vagy Brazília. És bár a Szerző egyértelműen a demokratikus államok szabályozását helyezi fókuszba, ezen autoriter jellegű szabályozási megoldások – legalább érintőleges – említését recenszens szükségesnek érezte volna, főleg azért, mert ezen országok – lélekszámukból adódóan is – a globális szabályozással kapcsolatos egyeztetések fontos szereplői lehetnek a jövőben.

A könyv elméleti háttérben a Szerző igyekezett sok témát is érinteni, a fogalmi tipizálás az egyik rész, amely egyértelműen a dolgozat egyik kiemelkedő novumát szolgáltatja. Ezen belül érdemes felhívni a figyelmet a 27. oldalon található ábrára, amely összefoglaló jelleggel, tökéletesen átlátható módon helyezi kontextusba az online platformok gyakorlati és szabályozási sokféleségét. A könyv 2. fejezete (A közösségi média demokratikus szerepe) elvezeti az olvasót sok, napjainkban egyre nagyobb számban használt fogalom közé (visszhangkamrák, szűrőbuborékok, befolyásolás stb.), és rendszerbe helyezve őket megpróbálja aggodalmainkat csökkenteni. Hogy ez sikerül-e, nem a Szerzőn, hanem a választott téma szabályozási nehézségein múlik majd a jövőben. Ugyanakkor az ebben a fejezetben bemutatott – bármennyire is izgalmas – Donald Trump-eset recenszens álláspontja szerint nem találta meg a helyét a műben: az esettanulmányt kivetik magukból az azt körülvevő szövegrészek.

A közösségi médiára vonatkozó szabályozási környezet bemutatásából egyértelmű, amit sokan hangoztatnak napjainkban: azok a szabályok, amelyek jó húsz éve vagy még korábban születtek, már nem képesek lépést tartani sem a változó technológiai fejlődéssel, sem pedig a társadalom és a politika médiapiachoz való megváltozott hozzáállásával. A fejezet fontos része a műnek, ám recenszens álláspontja szerint a magyar szabályozás beékelése sok esetben a koherenciát csökkentette: ezeket érdemes lett volna külön tárgyalni. A vonatkozó európai szabályozás alapját képező értesítési-eltávolítási eljárás (*notice-and-takedown*) kapcsán érdemes lehet a mű egy későbbi, javított kiadásában felhívni a figyelmet az egyéb típusú megoldási javaslatokra is: értesítési és

¹ KOLTAY András: *Magyar és európai médiajog*. Harmadik, átdolgozott kiadás. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 42.

cselekvési mechanizmus (*notice-and-action*), értesítési és értesítési rendszer (*notice-and-notice*), értesítési és blokkolási eljárás (*notice-and-staydown*).² Kiemelkedően jó, alapos és fontos része az értekezésnek a 4. fejezet: az Emberi Jogok Európai Bírósága vonatkozó ítélkezési gyakorlatának ilyen alapos bemutatása eddig váratott magára. A kiválasztott és feldolgozott ügyek kapcsán mindig a Szerző akarata érvényesül, ugyanakkor az Európai Unió Bírósága esetjoga kapcsán marad némi hiányérzet az olvasóban.

A 6. fejezetet, amely a magán- és önszabályozás témakörét járja körül – a dolgozat tartalmi íve alapján – érdemesebb lett volna előrébb helyezni a fejezetek között, hogy a korábbi elméleti részekkel szorosabb kapcsolatba kerülhessen. E fejezetben a Szerző felvázolja az összes fontosabb alapjogi kérdést, így a szólásszabadság horizontális hatályát vagy azon analógiákat (közmujszolgáltatás-jelleg, állami funkciók átvétele, nyilvános közfórum jelleg), amelyek az alkotmányos kötelezettségek teljesítésére bírhatják rá ezeket az óriási magáncégeket.

A művet a jövőbeli európai és amerikai lehetséges megoldási irányok felvázolása zárja, amely kapcsán egyértelműnek tűnik, hogy nincs még olyan kijegecesedett álláspont, amely a közösségi média komplexitását szem előtt tartva tudná azt szabályozni. A nemzeti megoldások (Németország, Franciaország, Lengyelország, Magyarország) szinte csak a felszínt kapargatják, és a legtöbb inkább tűnik politikai deklarációnak, mint gyors, egyszerű és tartós szabályozási megoldásnak. A könyv végén röviden bemutatásra kerül a 2022-ben elfogadott Digitális szolgáltatásokról szóló európai rendeletcsomag is,³ amely azonban a kézirat leadása óta néhány helyen módosult.

A mű nyelvezete kiváló, a szöveg gördülékenyen olvasható és bőséges irodalomjegyzék, illetve jogszabályjegyzék zárja. A megfogalmazott kritikák ellenére is öszszességében véve nagyon színvonalas elemzésről van szó, a könyv egyértelműen hiánypótló alkotás, amelyet mind az oktatásban, mind a gyakorlatban érdemes lesz minél gyakrabban forgatnunk. Egyértelmű, hogy Papp János Tamás érdemben gazdagította a médiahelyzetről meglévő tudásunkat.

GOSZTONYI Gergely
habilitált egyetemi docens
(ELTE ÁJK)

² GYETVÁN Dorina: Az általános nyomon követési kötelezettség mint a közvetítő szolgáltatók felelősségének jövője? In: FAZEKAS Marianna (szerk.): *Jogi Tanulmányok 2021*. Budapest, Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar Állam- és Jogtudományi Doktori Iskola, 2021. Egyéb lehetséges megoldásokról ld. pl. KOLTAY András: *Az új média és a nyilvánosság*. Budapest, Wolters Kluwer, 2019. 284–285.; Christina ANGELOPOULOS – Stijn SMET: Notice-And-Fair-Balance: How to Reach a Compromise between Fundamental Rights in European Intermediary Liability. *Journal of Media Law*, Vol. 8., Iss. 2. (2016) 266.

³ Vö. Ondřej MORAVEC – Ivan SMIEŠKO – Ewa GALEWSKA – Gergely GOSZTONYI – Sirio ZOLEA – Pascal SCHNEIDERS: Digital Services Act Proposal (Social Media Regulation). *Studia Politica Slovaca*, 2021/ 2–3. 166–185.